

Vart hamnar egentligen biståndspengarna?

Ett par veckor efter höstterminens start är det nu dags för höstens första nulägesrapport från Bryssel. Tillåt mig att presentera mig, jag heter Tyra Lundberg och är en av två praktikanter under hösten 2021 på Centerpartiets Brysselkansli i Europaparlamentet. Jag är även den som, i denna rapport, kommer att fördjupa mig i aktuella frågor från Bryssel-bubblan. Jag är statsvetare och nationalekonom med fokus på internationell säkerhet och jämställdhetsfrågor, två frågor som varit högst aktuella denna första månad efter sommaruppehållet.

Det är få som missat talibanernas återgång i Afghanistan. Det har nu gått över en månad sedan vi förlorade Afghanistan till en terroristorganisation som nu, dag för dag, systematiskt inskränker de mänskliga rättigheterna för dess invånare. Många parlamentariker tog ton under den första Strasbourg-veckan nu i september, och en av de var vår parlamentariker Abir Al-Sahlani.

De mest debatterade problemen var hur EU, som internationell aktör, kan upprätthålla de rättigheter invånare i Afghanistan, under de senaste 20 åren, har haft. Vidare, hur EU kan tillhandahålla bistånd till de civila som hamnat i kläm, utan att tillgångar hamnar i talibanernas händer har diskuterats. Med de inriktningarna jag har, som statsvetare, måste jag erkänna att de diskussioner som förts och resolutioner som skrivits fångat min uppmärksamhet. Frågan om Afghanistan är självklart oerhört komplex, fylld av moment 22 och diplomatiska åtgärder, vilka ställs på sin spets.

Som tidigare nämnt var Abir en av de som adresserade frågan med tonvikt på medmänsklighet och civilt bistånd. Att civila hamnat i kläm i denna situation är tydligt. Det är svårt att få tag på förnödenheter, som mat och vatten. Bristen på pengar, främst kontanter, leder till att invånarna köar i flera timmar till uttagsautomater. Bankerna i Afghanistan förblir stängda, uttagsautomaterna står tomma och växelkursen i Afghanistan har legat nere under en längre period.

Nyhetsrapporteringarna och debatterna gällande det ekonomiska läget fick mig att fundera en extra gång kring vilket moment 22 EU, FN, välgörenhetsorganisationer (s.k. non-governmental organisations (NGO) och finansiella sektorn står inför. Att de civila måste bistås är självklart, men vi står inför en utmaning som inte alltid diskuteras, nämligen hur hjälpen och biståndet lätt hamnar i fel händer och vilka kontroller som krävs för att detta inte ska ske.

Det finns mängder med privata insamlingar från individer eller grupper med syftet att bistå utsatta med hjälp. Kanske har du, precis som jag, bidragit med pengar via en crowdfunding eller liknande med tanken om att det hjälper någon som har det tufft. Men vet vi egentligen vart pengarna hamnar? Hur vet vi att insamlingen inte drivs av individer eller grupper som kanske är kopplade direkt eller indirekt till talibanerna?

Det finns ett antal vägar som talibanerna, och andra terroristorganisationer, får tag på ekonomiska tillgångar och diverse resurser. De tre vanligaste förekommande formerna är statsfinansiering, folkligt stöd (ofta i form av insamlingar) och själv- eller mikrofinansiering (den enskilde terrormisstänkte och dess närstående som är direkt eller indirekt kopplade till en terroristorganisation). Den kanske mest uppenbara vägen är via korrupta regeringar och andra terroristorganisationer som samarbetar med talibanerna genom att bidra finansiellt men även med, exempelvis, potentiella rekryteringszoner. I detta fall är de pakistanska militanta islamistiska terroristorganisationerna ett exempel. Alternativa inkomstkällor är mineral- och smugglingsintäkter, lokala donationer, beskattning samt utpressning.

EU har sedan 1999 utfärdat sanktioner gentemot Afghanistan. Sanktioner som innebär ett förbud mot att exportera vapen och tillhörande material, frysning av tillgångar samt reserestriktioner för individer som förekommer på rådets förordning. I dagsläget har 135 individer och 5 grupper, som är kopplade till talibanerna, sanktioner gentemot sig, men det är långt ifrån endast dessa som bidrar till talibanerna. De vanligaste metoderna för att tillhandahålla resurser utgörs av banktransaktioner, betaltjänstleverantörer, informella betalningsförmedlare (exempelvis hawala), kontanter och kurirer. I dagsläget växer även intresset för kryptovaluta och den betalningsmetoden blir mer frekvent.

Problemet kvarstår, hur vet vi vart våra pengar hamnar? Hur kan vi förhindra att pengarna hamnar i talibanernas blodiga händer? EU, som aktör, måste samarbeta med andra internationella aktörer, finansiella tillsynsmyndigheter och den finansiella sektorn för att säkerställa att det finns kompetenser, processer och system som kan kontrollera transaktioner som genomförs, och personerna bakom dessa. Möjligheter att utreda olika steg i finansieringskedjan måste utvecklas för att tydligt kunna följa tillgångarnas väg.

För att sammanfatta de första veckorna här på europaparlamentet vill jag använda mig av tre ord, lärorikt, intensivt och meningsfullt. Att få uppleva och följa de olika processerna inom parlamentet, från gruppveckor fram till sessionsvecka har varit lärorikt. Veckorna har även varit intensiva, men en rutin har börjat sätta sig. Slutligen har veckorna varit meningsfulla. Att få uppleva hur parlamentet, till stor del, haft fokus på hur vi på bäst sätt kan hjälpa individer i Afghanistan ger mig en känsla av hopp och meningsfullhet.

Det var en kort sammanfattning kring aktuella händelser från Bryssel-bubblan och de första veckorna av höstterminens praktik.

På återseende,

Tyra Lundberg

28 September, 2021, Bryssel